

УДК: 338.432:502.131.1(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-332-343](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-332-343)

Тарасенко Денис Леонідович доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Маріупольський державний університет, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-6250-3442>

Верительник Світлана Мельсиківна доктор філософії з публічного управління та адміністрування, Маріупольський державний університет, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-6960-3737>

АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

Анотація. У статті досліджується роль аграрного сектору економіки України у забезпеченні сталого розвитку сільських територій, підкреслюється взаємозв'язок економічних, соціальних та екологічних аспектів цього процесу. Аграрна сфера розглядається не лише як виробник продовольства, але й як ключовий фактор формування збалансованого просторового розвитку країни та підтримки соціальної стабільності сільських громад. Проаналізовано структурні зміни в аграрному секторі: концентрацію земель, трансформацію трудових ресурсів, зменшення ролі особистих селянських господарств та малих фермерських підприємств, що створює нові виклики для соціально-економічного розвитку сіл. Наголошується на значенні державного регулювання, яке має забезпечувати рівні умови для розвитку як великих агропромислових холдингів, так і малого та середнього бізнесу, а також сприяти розвитку кооперації, підвищенню інвестиційної привабливості регіонів та інтеграції України у світові продовольчі ринки. Висвітлено важливість екологізації аграрного виробництва через органічне землеробство, технології точного землеробства, ресурсозберігаючі практики та використання відновлюваних джерел енергії. Особлива увага приділяється соціальному виміру сталого розвитку: доступу до освіти, медицини, цифрових сервісів, створенню робочих місць, збереженню людського потенціалу та попередженню демографічних втрат. В умовах воєнних дій розглядається відновлення аграрної інфраструктури та розмінування земель як критично важливі для стабільності агропромислового комплексу та глобальної продовольчої безпеки. Запропоновано комплекс стратегічних орієнтирів державного регулювання: удосконалення системи підтримки аграрного сектору, розвиток соціальної та цифрової інфраструктури сільських територій, впровадження екологічних стандартів, підтримка малого і середнього бізнесу, інтеграція у міжнародні продовольчі ринки та відновлення аграрної інфраструктури. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню економічної

стійкості аграрного сектору, соціальної стабільності сільських територій, забезпеченню екологічної безпеки та довгостроковій конкурентоспроможності України на глобальному продовольчому ринку.

Ключові слова: аграрний сектор; сталий розвиток; сільські території; державна політика; соціально-економічна стабільність; екологічна безпека.

Tarasenko Denys Leonidovych Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration, Mariupol State University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-6250-3442>

Veritelnik Svitlana Melsyktivna Doctor of Philosophy in Public Management and Administration, Mariupol State University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-6960-3737>

UKRAINE'S AGRICULTURAL SECTOR AND SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT: KEY CHALLENGES AND STRATEGIC PRIORITIES

Abstract. This article investigates the role of Ukraine's agricultural sector in promoting the sustainable development of rural areas, highlighting the interconnections among economic, social, and environmental dimensions. The agricultural sector is examined not only as a food producer but also as a critical driver of balanced spatial development and social stability in rural communities. The study analyzes structural transformations in agriculture, including land consolidation, labor force changes, and the diminishing role of personal peasant farms and small-scale agricultural enterprises, which pose new challenges for the socio-economic development of rural territories. The importance of state regulation is emphasized, aiming to ensure equitable conditions for both large agro-industrial holdings and small- and medium-sized enterprises, while fostering cooperation, enhancing regional investment attractiveness, and integrating Ukraine into global food markets. The paper also highlights the significance of environmentally sustainable agricultural practices, including organic farming, precision agriculture technologies, resource-efficient approaches, and the adoption of renewable energy sources. Special attention is given to the social dimension of sustainable development, encompassing access to education, healthcare, digital services, job creation, preservation of human capital, and mitigation of demographic decline. In the context of military conflict, the restoration of agricultural infrastructure and land demining are identified as crucial for the stability of the agro-industrial complex and global food security. A comprehensive set of strategic state policy measures is proposed, including the improvement of agricultural support systems, development of social and digital infrastructure in rural areas, implementation of environmental standards, support for small- and medium-sized enterprises, integration into international food markets, and reconstruction of agricultural infrastructure. The implementation of these measures is expected to

strengthen the economic resilience of the agricultural sector, enhance social stability in rural areas, ensure environmental sustainability, and improve Ukraine's long-term competitiveness in global food markets.

Keywords: agricultural sector; sustainable development; rural areas; state policy; socio-economic stability; environmental sustainability.

Постановка проблеми. Аграрний сектор є однією з базових складових національної економіки, оскільки поєднує виробництво сільськогосподарської продукції та розвиток сільських територій, що забезпечують відтворення економічних, соціальних та екологічних засад сталого розвитку. Саме завдяки цьому поєднанню аграрна сфера виконує життєво важливу функцію не лише як виробник продовольства, але й як фактор формування збалансованого просторового розвитку країни. В умовах євроінтеграційного курсу України особливої ваги набуває питання підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу та водночас забезпечення належних умов життя сільського населення, адже сталий розвиток у цій сфері означає гармонізацію економічних інтересів із соціальними потребами та екологічними обмеженнями. Сталий розвиток аграрного сектору передбачає довгострокову орієнтацію на раціональне використання природних ресурсів, збереження родючості ґрунтів, впровадження інноваційних технологій та розвиток екологічно безпечного виробництва [1, с. 94].

Проте він нерозривно пов'язаний зі станом і перспективами сільських територій, адже саме вони формують людський потенціал, трудові ресурси та соціальну базу для ефективного функціонування аграрної сфери. Водночас якість життя у сільській місцевості, рівень соціальної інфраструктури, доступ до освіти, медицини й сучасних технологій залишаються суттєво нижчими, ніж у містах. Це породжує демографічні проблеми, трудову міграцію та скорочення робочої сили в сільському господарстві, що ускладнює завдання сталого розвитку.

Забезпечення гармонійного розвитку сільських територій у поєднанні з модернізацією аграрного виробництва є одним із ключових завдань державної політики. Адже сталий розвиток аграрного сектору неможливий без створення умов для соціальної стабільності, економічної активності та екологічної безпеки у сільській місцевості. Це вимагає цілісного підходу, що включає державну підтримку інфраструктурних проєктів, стимулювання кооперації та малого підприємництва, підвищення інвестиційної привабливості регіонів і водночас захист довкілля. Таким чином, дослідження проблематики сталого розвитку аграрного сектору економіки України є надзвичайно актуальним, оскільки воно охоплює не лише економічні аспекти ефективності сільськогосподарського виробництва, а й соціальну якість життя населення та екологічну безпеку територій. Саме інтеграція цих трьох складових визначає можливість переходу аграрного сектору до справді стійкої моделі розвитку.

Метою статті є комплексне обґрунтування ролі аграрного сектору в забезпеченні сталого розвитку сільських територій України, визначення взаємозв'язку між економічними, соціальними та екологічними складовими цього процесу, а також виявлення основних проблем і стратегічних орієнтирів державної політики, спрямованої на підвищення стійкості та конкурентоспроможності агропромислової сфери в умовах євроінтеграційного курсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку сільських територій та аграрного сектору економіки перебуває у центрі уваги багатьох сучасних науковців. Дослідження Гончарука І., Гадзала Я., Буринської О., Орлової Н., Попової Ю., Сіденко Ю., Свистун Л., Соколова М., Томілової-Яремчук Н., Томашук І., Лопатинського Ю., Мазур К., Мірошкіної Н., Хаєцької О., Хом'як Н. та інших науковців спрямовані на вивчення закономірностей функціонування аграрного сектору та пошук шляхів його ефективної інтеграції в систему національної економіки. У цих працях наголошується на значенні аграрної галузі як одного з ключових драйверів сталого розвитку, що визначає продовольчу безпеку, зайнятість населення та конкурентоспроможність країни.

Окрема увага приділяється соціальним аспектам розвитку сільських територій: якості життя населення, стану інфраструктури, зайнятості та формуванню людського капіталу. Учені підкреслюють необхідність поєднання економічної ефективності аграрного виробництва з екологічною збалансованістю та соціальною відповідальністю. Проте структурні зміни в аграрному секторі України зумовили появу нових викликів, які ще недостатньо досліджені. Це посилення регіональних диспропорцій, концентрація земель у великих агрохолдингах, слабка підтримка фермерства, а також потреба адаптації аграрної політики до європейських стандартів. Недостатньо розробленими залишаються моделі сталого розвитку, що поєднували б економічну результативність аграрного сектору з екологічними вимогами та потребами сільських громад.

Виклад основного матеріалу. Економічне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору має виражену соціально-екологічну орієнтацію. Його ключове завдання полягає у створенні таких умов, за яких сільське населення отримуватиме гарантовані соціальні стандарти та рівний доступ до базових послуг незалежно від рівня економічного розвитку окремих регіонів. Це потребує спрямованості державної політики не лише на зростання виробничих показників, а й на формування середовища для гармонійного поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів громад. Разом із тим, структурні трансформації в аграрному секторі в останні десятиліття суттєво позначилися на соціально-економічному стані сільських територій. Відбулося зменшення зайнятості населення, зростання міграційних процесів, поглиблення диспропорцій у розвитку регіонів. Особисті селянські господарства, які донедавна відігравали важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та зайнятості на селі, нині поступово втрачають свій потенціал. За оцінками експертів, після запровадження ринку землі потреба у робочій силі в сільському

господарстві може скоротитися в рази, що створює нові виклики для політики сільського розвитку.

Важливим чинником стабілізації та розвитку аграрної сфери виступає підприємництво. Його специфіка полягає у використанні землі як основного виробничого ресурсу, який водночас є і предметом, і засобом праці. Аграрне підприємництво забезпечує не лише виробництво продовольства, а й сприяє інноваційному розвитку, впровадженню нових технологій, підвищенню конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток малого і середнього фермерства як основи диверсифікації економіки сільських територій [2].

Україна традиційно має потужний агропродовольчий потенціал, який дозволяє не лише задовольняти внутрішні потреби, а й виступати ключовим гравцем на світовому ринку. До початку повномасштабної війни країна входила до числа найбільших експортерів зернових культур, забезпечуючи до 9 % світового експорту пшениці, понад 15 % кукурудзи та близько половини виробництва соняшникової олії [3]. Незважаючи на складні воєнні умови, Україна зберегла статус одного з головних постачальників продовольства у світі: лише у 2023 р. було експортовано понад 16 млн т пшениці, 26 млн т кукурудзи та 5,5 млн т соняшникової олії до сотні країн світу. Це свідчить про високий рівень адаптивності вітчизняного аграрного сектору до глобальних викликів, а також його стратегічне значення для міжнародної продовольчої безпеки [4].

Зазначимо, що сталий розвиток аграрного сектору та сільських територій в Україні нерозривно пов'язаний із соціальними трансформаціями та якістю життя сільського населення. Незважаючи на те, що аграрна галузь традиційно вважається однією з найбільш стабільних і стратегічних для національної економіки, саме сільські території часто залишаються у зоні соціально-економічного ризику. Високий рівень безробіття, трудова міграція, зниження доступності базових послуг та інфраструктури (медицини, освіти, транспорту) формують комплекс проблем, які гальмують процеси розвитку. Тому державна політика в аграрній сфері повинна бути спрямована не лише на підтримку виробництва та експорту, а й на забезпечення соціальної стійкості сільських громад, оскільки саме вони є основою сталого розвитку.

Особливу роль у підтримці зайнятості відіграють особисті селянські господарства та малі фермерські підприємства. Вони виступають не тільки економічними агентами, а й соціальними інституціями, що формують базу для відтворення трудових ресурсів, утримання сільського населення на місцях та збереження культурної ідентичності. Проте їхній потенціал обмежується недостатнім доступом до фінансових ресурсів, сучасних технологій і ринків збуту. Таким чином, подальший розвиток аграрного сектору потребує формування комплексної системи підтримки малого та середнього агробізнесу, стимулювання кооперації та інтеграції сільських виробників у ланцюги доданої вартості.

Слід наголосити, що важливим чинником сталого розвитку виступає також екологічний вимір аграрного виробництва. Тривале інтенсивне використання земельних ресурсів без належних заходів відновлення призвело до деградації ґрунтів, зниження їх родючості, ерозійних процесів і забруднення довкілля. Крім того, глобальні кліматичні зміни значно підвищили ризики для сільсько-господарського виробництва в Україні, зокрема через збільшення кількості посух, аномальних опадів і температурних коливань. Ці фактори не лише знижують ефективність аграрного виробництва, а й створюють додаткову загрозу продовольчій безпеці держави [5, с. 76].

У цьому контексті особливого значення набуває розвиток екологічно орієнтованого агровиробництва, зокрема органічного землеробства, технологій точного землеробства, впровадження ресурсозберігаючих практик і використання відновлюваних джерел енергії в аграрному секторі. Україна вже робить певні кроки в цьому напрямі, однак рівень поширення екологічних практик залишається недостатнім. Важливим завданням державної політики є формування стимулюючих механізмів - від податкових пільг до грантових програм - які мотивували б виробників впроваджувати інноваційні та екологічно чисті технології.

З огляду на значний експортний потенціал українського агропромислового комплексу, питання збалансованого розвитку набуває міжнародного значення. Україна посідає провідні позиції на ринку зернових, олійних культур та продуктів їх переробки, однак орієнтація виключно на сировинний експорт не може гарантувати довгострокової стійкості. Сучасні виклики диктують необхідність переорієнтації на виробництво продукції з високою доданою вартістю, розвиток агропереробки та диверсифікацію ринків збуту. Водночас важливо, щоб ці процеси супроводжувалися забезпеченням соціально-економічного розвитку сільських територій і збереженням природного середовища [6, с. 16].

Таким чином, сталий розвиток аграрного сектору та сільських територій України має багатовимірний характер, поєднуючи економічні, соціальні та екологічні аспекти. Його досягнення потребує комплексної державної політики, спрямованої на забезпечення продовольчої безпеки, підтримку сільського населення, раціональне використання природних ресурсів і посилення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Успішна реалізація цих завдань можлива лише за умови ефективного поєднання державних регуляторних механізмів, інноваційного потенціалу аграрного бізнесу та активної участі місцевих громад.

Попри значний потенціал аграрного сектору України, його розвиток супроводжується низкою проблем і структурних обмежень, які стримують реалізацію принципів сталого розвитку. Вони охоплюють як економічну, так і соціальну та екологічну площини, створюючи комплекс бар'єрів на шляху досягнення довгострокових стратегічних цілей.

Найбільш відчутними є економічні дисбаланси, зокрема надмірна орієнтація на експорт сировини, що формує вразливість до зовнішніх ринкових коливань. В умовах глобальної конкуренції українські виробники часто змушені працювати з низькою маржинальністю, що унеможлиблює модернізацію виробничих процесів і впровадження інноваційних технологій. Недостатній розвиток агропереробки та слабка інтеграція у глобальні ланцюги доданої вартості посилюють залежність України від імпорту готової продукції та обмежують можливості створення нових робочих місць у сільських громадах.

Не менш серйозною проблемою є соціальні виклики розвитку сільських територій. Сільське населення характеризується високим рівнем бідності, низькою доступністю якісних соціальних послуг і поглибленою диференціацією доходів між містом і селом. Багато сіл страждають від відсутності сучасної інфраструктури, що сприяє масовій трудовій міграції, старінню населення та скороченню трудового потенціалу. У результаті формується замкнене коло: брак інвестицій у сільські території знижує їхню привабливість, а демографічний спад ускладнює відтворення людського капіталу, необхідного для модернізації аграрної сфери.

З екологічного боку найбільші загрози пов'язані з нераціональним використанням природних ресурсів. Українські чорноземи, які є національним багатством, поступово деградують через інтенсивне землеробство, порушення сівозміни, надмірне застосування агрохімікатів і недотримання екологічних стандартів. Водночас зміни клімату загострюють проблему: посухи, ерозія ґрунтів і зростання середньорічних температур призводять до втрати врожайності та підвищення ризиків для продовольчої безпеки. Нестача державних програм із відновлення ґрунтів і стимулювання екологічних практик призводить до довгострокових негативних наслідків для екосистем.

Важливим бар'єром виступає і недосконалість державної політики, яка часто носить фрагментарний та реактивний характер. Існуючі програми підтримки аграрного виробництва переважно спрямовані на великі агрохолдинги, тоді як малі й середні виробники залишаються поза зоною уваги. Відсутність стабільних і прозорих правил гри, складні бюрократичні процедури та нерівний доступ до фінансових ресурсів знижують інвестиційну активність у галузі. Крім того, реалізація політики сталого розвитку гальмується через недостатню координацію між державними інституціями, місцевою владою та бізнесом [7, с. 25].

Повномасштабне військове вторгнення Росії завдало значних збитків аграрному сектору України та погіршило продовольчу безпеку країни. Руйнування інфраструктури, мінування сільськогосподарських земель, знищення та пошкодження техніки, а також порушення логістичних ланцюгів спричинили зменшення обсягів виробництва на працюючих підприємствах. За даними на середину 2023 р., прямі збитки агропромислового комплексу оцінюються у 8,6 млрд дол. США (включно з понад 4 млрд дол. США втрат від

знищення техніки та 1,8 млрд дол. США – через крадіжки та руйнування продукції), тоді як непрямі втрати сягають 40,2 млрд дол. США [8]. Сільські домогосподарства зазнали понад 2 млрд дол. США збитків: 1,25 млрд дол. США у рослинництві та 0,97 млрд дол. США у тваринництві. Близько чверті сільськогосподарських господарств тимчасово зупинили або скоротили виробництво, а у прифронтових регіонах цей показник становить майже 40 % [9].

Ці обставини створили критичні виклики для економічної стабільності країни та глобальної продовольчої безпеки. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору в умовах війни потребує комплексного підходу, який поєднує економічні, соціальні та екологічні заходи, особливу увагу приділяючи відновленню сільських територій, підтримці їхніх мешканців і відновленню аграрної інфраструктури. Сукупність цих проблем засвідчує, що досягнення сталого розвитку аграрної сфери України потребує не лише ресурсного забезпечення, але й системного реформування підходів до державної політики. Без комплексного вирішення соціальних, економічних і екологічних питань сільські території ризикують втратити свій потенціал, а аграрний сектор - залишитися вразливим до внутрішніх та зовнішніх викликів.

В умовах наявних викликів забезпечення сталого розвитку аграрної сфери України потребує системного переосмислення державної політики. Необхідно перейти від фрагментарних і короткострокових рішень до комплексної стратегії, що поєднує економічні, соціальні та екологічні завдання. Передусім важливим завданням є підвищення ефективності державної підтримки аграрного сектору. Необхідно створити рівні умови для розвитку як великих агропромислових холдингів, так і малих та середніх фермерських господарств. Для цього доцільно впроваджувати механізми адресного субсидування, пільгового кредитування та державних гарантій, що забезпечать доступ дрібних виробників до фінансових ресурсів. Важливою є також розробка довгострокових програм підтримки органічного землеробства та екологічно дружніх технологій, які відповідають сучасним європейським стандартам [10].

Другим пріоритетом є розвиток сільських територій як простору для життя і праці населення. Це вимагає державних інвестицій у соціальну інфраструктуру - школи, медичні заклади, культурні та спортивні центри. Важливо забезпечити цифрову трансформацію сільських громад, зокрема шляхом розвитку інтернет-мереж, електронних сервісів і систем «розумного села». Такі заходи здатні підвищити якість життя сільських жителів і знизити темпи трудової міграції, що є ключовим для збереження людського потенціалу села.

Не менш значущим напрямом виступає екологізація аграрного виробництва. Держава має стимулювати дотримання сівозміни, запровадження технологій збереження ґрунтів, розвиток відновлюваної енергетики на базі аграрних підприємств. Актуальним завданням є впровадження механізмів «зеленого фінансування» - пільгових кредитів і грантів для виробників, які застосовують екологічно безпечні методи ведення господарства.

У цьому контексті Україна може орієнтуватися на досвід ЄС, де реалізуються програми «зеленої угоди» та «спільної аграрної політики», що поєднують економічну підтримку із суворими екологічними вимогами.

Важливою умовою сталого розвитку є поглиблення інтеграції України у світові продовольчі ринки. Йдеться не лише про експорт зернових та олійних культур, але й про активне просування на ринки готової продукції з високою доданою вартістю. Держава може сприяти цьому шляхом підтримки агропереробки, створення експортних кластерів, розбудови логістичної інфраструктури та укладення нових торговельних угод. Важливим завданням є формування позитивного бренду українських аграрних товарів як екологічно чистих і конкурентоспроможних.

Ще одним стратегічним орієнтиром є посилення ролі місцевого самоврядування у розвитку сільських територій. Децентралізація відкрила нові можливості для громад, однак їхній потенціал досі використовується не повною мірою. Необхідно забезпечити дієві механізми фінансування місцевих ініціатив, розвиток сільськогосподарських кооперативів, підтримку громадських організацій і партнерств між бізнесом, владою та населенням. Це дозволить ефективніше використовувати місцеві ресурси та забезпечить більш справедливий розподіл вигод від аграрного виробництва [11].

В умовах війни особливої актуальності набуває відновлення аграрної інфраструктури та розмінування сільськогосподарських земель. Державна політика повинна включати програми з відновлення пошкоджених складів, елеваторів, доріг і портів, а також стимулювати міжнародне партнерство у сфері гуманітарного розмінування. Без відновлення базових умов виробництва та логістики сталий розвиток аграрного сектору є неможливим.

Встановлено, що забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та сільських територій в Україні потребує багатовимірної стратегії, що передбачає:

- удосконалення системи державної підтримки;
- розвиток соціальної інфраструктури та людського капіталу;
- посилення екологічних стандартів у сільському господарстві;
- підтримку малого й середнього підприємництва;
- інтеграцію у європейський та світовий продовольчий простір;
- відновлення аграрної інфраструктури в умовах воєнних викликів.

Реалізація цих стратегічних орієнтирів дозволить не лише підвищити економічну стійкість і конкурентоспроможність українського аграрного сектору, але й забезпечити соціальну стабільність та екологічну безпеку, що відповідає загальносвітовим тенденціям сталого розвитку. У післявоєнний період ключового значення набуває диверсифікація виробництва на основі підвищення капіталізації та інвестиційної привабливості аграрних підприємств, формування сучасних ринкових інститутів, ефективніше використання наявних ресурсів, зміцнення продовольчої безпеки держави, розвиток багатоукладності та нарощування експортного потенціалу.

Отже, напрями вдосконалення державної політики в аграрній сфері мають охоплювати комплекс заходів - від економічних стимулів і розвитку соціальної інфраструктури до екологічної модернізації та міжнародної інтеграції. Лише така багатовимірна стратегія здатна забезпечити гармонійний розвиток аграрного сектору й сільських територій, підвищити конкурентоспроможність українського сільського господарства та зміцнити соціально-економічну стабільність країни.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що сталий розвиток аграрного сектору та сільських територій України є ключовим чинником економічної стабільності, соціальної згуртованості та екологічної безпеки держави. В умовах інтеграції у європейський простір та впливу глобальних викликів особливої ваги набуває формування ефективної системи державного регулювання, яка б забезпечувала баланс між економічними інтересами, потребами сільського населення та вимогами охорони довкілля.

Проаналізовані наукові підходи свідчать, що проблема сталого розвитку аграрної сфери та сільських територій досліджується вітчизняними й зарубіжними науковцями досить активно, однак залишається низка «білих плям». Зокрема, недостатньо вивченим є комплексний вплив структурних змін в аграрному секторі на соціально-економічний розвиток сільських територій, а також механізми адаптації аграрного виробництва до сучасних викликів - воєнних, екологічних та глобально-ринкових. Це підтверджує актуальність обраної теми й необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Доведено, що в Україні на сучасному етапі державне регулювання аграрної сфери зосереджене передусім на підтримці виробництва й експортного потенціалу. Водночас існують значні проблеми: недостатня адресність дотацій, нерівні умови для малих і великих виробників, низький рівень розвитку сільської соціальної інфраструктури, а також значні екологічні ризики, пов'язані з виснаженням ґрунтів та нераціональним використанням природних ресурсів. Це обмежує можливості для комплексного забезпечення сталого розвитку. Важливим завданням державної політики має стати посилення соціальної складової аграрного розвитку. Йдеться про забезпечення єдиних мінімальних стандартів життя на сільських територіях, розвиток інфраструктури, створення робочих місць і запобігання депопуляції села. Особливої актуальності набуває підтримка малого та середнього аграрного бізнесу, зокрема через механізми пільгового кредитування, грантові програми та розвиток кооперативних форм господарювання. Не менш значущим напрямом є екологізація виробництва. Забезпечення сталого використання земельних і водних ресурсів, впровадження енергоефективних і «зелених» технологій, розвиток органічного землеробства мають бути інтегровані у державні програми та відповідати європейським стандартам. Такий підхід дозволить Україні зберегти природний потенціал, водночас підвищуючи конкурентоспроможність продукції на світових ринках. Окремої уваги потребує відновлення аграрної інфраструктури та розмінування

сільськогосподарських земель у контексті воєнних подій. Вирішення цих завдань можливе лише за умови активного міжнародного партнерства та ефективної координації національних і місцевих органів влади.

Література:

1. Орлова Н., Сіденко Ю. Виклики сталого розвитку аграрного сектору України: стратегічні пріоритети уряду. Публічне управління: концепція, парадигма, розвиток, удосконалення. 2024. № 8. С. 91-97.
2. Томашук І. В., Хаєцька О. П. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. Економіка та суспільство. 2022. № 40. URL: <https://www.researchgate.net/publication/362383344>
3. Загроза продовольчій безпеці світу: Міністерство закордонних справ України. 2023. URL: <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>
4. На розмінованих землях України вже можна виростити 1 млн т зерна: Прес-служба Апарату Верховної Ради України. 2024. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html
5. Людвенко Д. В., Томілова-Яремчук Н. О., Хом'як Н. В., Крупа Н. М., Заболотний В. С. Вплив сталого розвитку та обліково-економічних процесів на аграрний сектор економіки. Трансформаційна економіка. 2023. № 4 (04). С. 72-78.
6. Бровді І. І. Органічне сільське господарство в Україні як стратегічний напрямок розвитку сільського господарства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка». 2022. № 24(52). С. 12-19.
7. Павлюк С., Побережч Г., Кравченко Т., Мірошкіна Н. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територіальних громад. Економіка АПК. 2025. № 32(1). С. 23-31.
8. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України. 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf
9. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. FAO. URL: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>
10. Свистун Л. А., Попова Ю. М., Штепенко К. П. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. Ефективна економіка. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/95.pdf
11. Довгаль, О. В. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. Український журнал прикладної економіки. 2018. № 4. С. 268-279.

References:

1. Orlova N., Sidenko Yu. (2024) Challenges of sustainable development of the agricultural sector of Ukraine: strategic priorities of the government. [Vykylyky staloho rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrayiny: stratehichni priorytety uryadu]. *Public administration: concept, paradigm, development, improvement -Publichne upravlinnya: kontseptsiya, paradyhma, rozvytok, udoskonallyennya*. 8. 91-97. [in Ukrainian].
2. Tomashuk I. V., Khaetska O. P. (2022) The impact of the agricultural sector of the economy on the sustainable development of rural areas. [Vplyv ahrarnoho sektoru ekonomiky na stalyy rozvytok sil's'kykh terytoriy]. *Economy and Society-Ekonomika ta suspil'stvo*. 40. URL: <https://www.researchgate.net/publication/362383344> [in Ukrainian].
3. Threat to world food security: Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2023). [Zahroza prodovol'chiy bezpetsi svitu: Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrayiny]. URL: <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu> [in Ukrainian].

4. 1 million tons of grain can already be grown on demined lands of Ukraine: Press Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). [Na rozminovanykh zemlyakh Ukrayiny vzhe mozna vyrostyty 1 mln t zerna: Pres-sluzhba Aparatu Verkhovnoyi Rady Ukrayiny]. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html [in Ukrainian].

5. Lyudvenko D. V., Tomilova-Yaremchuk N. O., Khomyak N. V., Krupa N. M., Zabolotny V. S. (2023) The impact of sustainable development and accounting and economic processes on the agricultural sector of the economy. [Vplyv staloho rozvytku ta oblikovo-ekonomichnykh protsesiv na ahrarynyy sektor ekonomiky]. *Transformational Economics-Transformatsiyna ekonomika*. 4 (04). 72-78. [in Ukrainian].

6. Brovdi I.I. Organic agriculture in Ukraine as a strategic direction of agricultural development. [Orhanichne sil's'ke hospodarstvo v Ukrayini yak stratehichnyy napryamok rozvytku sil's'koho hospodarstva]. Scientific notes of the National University "Ostroh Academy", series «Economy»-Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya», seriya «Ekonomika». [in Ukrainian].

7. Pavlyuk S., Poberezh G., Kravchenko T., Miroshkina N. (2025) The impact of the agricultural sector of the economy on the sustainable development of rural territorial communities. [Vplyv ahrarynoho sektoru ekonomiky na stalyy rozvytok sil's'kykh terytorial'nykh hromad]. *Economics of the Agricultural Complex-Ekonomika APK*. 32(1). 23-31 [in Ukrainian].

8. Report on direct infrastructure damage and indirect economic losses from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine. (2023). [Zvit pro pryami zbytky infrastruktury ta nepryami vtraty ekonomiky vid ruynuvan' vnaslidok viys'kovoyi ahresiyi Rosiyi proty Ukrayiny]. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf. [in Ukrainian].

9. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. FAO. URL: <https://doi.org/10.4060/cc3311en> [in Ukrainian].

10. Svystun L. A., Popova Yu. M., Shtepenko K. P. (2020) State regulation of the agricultural sector of the economy in the context of ensuring sustainable development objectives. [Derzhavne rehulyuvannya ahrarynoho sektoru ekonomiky v konteksti zabezpechennya zavdan' staloho rozvytku]. *Effective Economy.-Efektyvna ekonomika*. 11. [in Ukrainian].

11. Dovgal, O. V. (2018) Development of rural areas under decentralization. [Rozvytok sil's'kykh terytoriy v umovakh detsentralizatsiyi]. *Ukrainian Journal of Applied Economics-Ukrayins'kyy zhurnal prykladnoyi ekonomiky*. 4. 268-279. [in Ukrainian].